

Kvarnplatsen

Vid denna fors i den vänstra strömfåran i strömriktningen var tidigare **Överkvaren/Bastuträsks Husbehovskvarn/Storkvaren** placerad, liksom ett mindre kraftverk mellan åren 1919-1934. Kvarnen revs i samband med byggandet av kraftverket. I den högra strömfåran var flottningsrännan placerad.

Kvarnarna i Såggrubba

I Margit Nilssons (1925-2016) bok *Bilder och Anteckningar Bastuträsk Bjurholm* ska en skvaltkvarn ha funnits i bäcken 1853.

Troligtvis fanns den tidigare, eftersom malning av spannmål är en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig näringen i spannmålen. Det viktigaste spannmålsslaget var korn, som gav bröd, gröt och palt. Malningen skedde höst och vår när vattentillgången var stor.

En bit nedströms låg **Mittikvaren** och vid sågplatsen **Nederkvaren**. Enligt Margit Nilsson hade varje kvarn sitt eget språk.

Överkvaren sa: "Goddag o i morron, goddag o i morron"

Mittikvaren sa: "Ve vara no varne, ve vara no varne"

Nederkvaren sa: "Bark o i mjöl, bark o i mjöl"

Så här kan det ha sett ut vid Överkvaren, med vatteninlopp, skovelhjul och kvarnstenar:

Vatteninloppet i en kvarn vid Torvsjö kvarnar.

Foto: Mats Pleje 2024.

Bild 1

Skovelhjulet i en kvarn vid Torvsjö kvarnar.
Foto: Mats Pleje 2024.

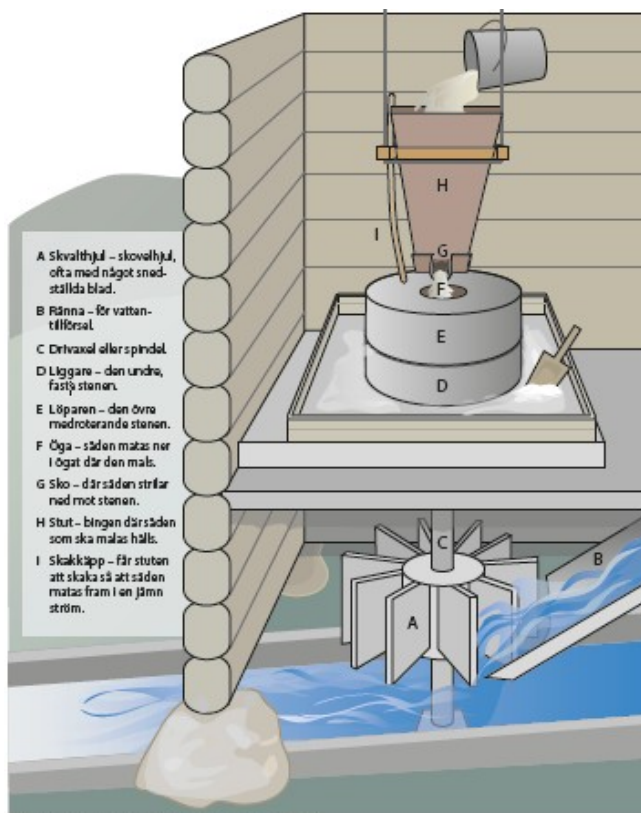
Bild 2

Kvarnstenarna och spannmålens
matningsmekanism i en kvarn vid
Torvsjö kvarnar.
Foto: Mats Pleje 2024.

Bild 3

Så här fungerar skvaltkvarnen

Principskiss av skvaltkvarn. Illustration: Gunilla Guldbbrand, 2018

Principskiss över en skvaltkvarn.
Illustratör: Gunilla Guldbbrand, 2018.

Bild 4

En skvaltkvarn är den tekniskt sett enklaste typen av vattenkvarn. Konstruktionen består av en vertikal axel **C**, som nedtill har ett skovelhjul **A** och upptill har den översta kvarnstenen **E** fäst vid sig. Den undre stenen **D** var fastmonterad.

Skvaltkvarnen är troligen den äldsta formen av vattendrift för malning och började användas i Sverige på 1100-talet.

Källa: Bengtsson Mikael, Vattenkvarnar — en studie om hjul- och skvaltkvarnar, 2005. Riksantikvarieämbetet.

Skanna QR-koden intill för att lyssna på Robert Lundberg f. 1886 berätta om kvarnarna.